

УДК 332.12

С.В. Філяр, аспірант

Черкаський державний технологічний університет

Принципи й методи економічної діагностики розвитку регіонального ринку споживчих товарів та послуг

В даній статті досліджено методичні підходи до оцінки формування та функціонування регіонального ринку споживчих товарів та послуг, визначено ключові принципи та методи економічної діагностики даного ринку в регіоні. Виявлено перелік факторів, від яких залежить достовірність проведеної діагностики, і, відповідно, подальший розвиток регіонального ринку споживчих товарів.

ринку споживчих товарів та послуг, регіон, принципи економічної діагностики, методи економічної діагностики

Формування та ефективне функціонування ринку споживчих товарів та послуг неможливе без наукового обґрунтування вибору пріоритетних напрямів розвитку під час визначення цілей і завдань регіональної політики. Такою науковою основою може служити економічна діагностика стану ринку споживчих товарів та послуг. Тільки на підставі комплексної оцінки стану ринку споживчих товарів і послуг можна визначити ефективні форми й методи регулювання процесу розвитку споживчого ринку, що забезпечуватимуть перехід споживчого ринку на якісно новий рівень розвитку.

Дослідження проблем розробки та апробації сучасних, адекватних ринковим реаліям, методичних підходів до діагностування стану і розвитку ринку споживчих товарів як невід'ємного компонента соціального розвитку регіону знайшли своє відображення в численних працях провідних науковців-сучасників: О. М. Азарян, В. Г. Андрійчука, А. Ф. Бондаренка, В. М. Гейця, Б. М. Данилиштина, Л. І. Дідківської, Г. Н. Климка, В. І. Куценко, А. А. Мазаракі, Д. М. Стеценка та ін.

Водночас, варто зазначити, що чимало проблем в даній сфері залишаються не достатньо вивченими, зокрема, перехід України із класифікатора галузей народного господарства на класифікацію видів економічної діяльності призвів до виникнення численних проблем як до діагностики стану ринку споживчих товарів, так і до безпосередньо розмежування понять «споживчі товари», «товари народного споживання», «товари першої необхідності». Водночас, в контексті даної статті охопити весь спектр проблем неможливо, відтак головну увагу сконцентруємо на дослідженні існуючих алгоритмів оцінки стану ринку споживчих товарів в регіоні. Звідси можна виділити мету статті.

Метою даної статті є дослідження методичних підходів до економічної діагностики розвитку регіонального ринку споживчих товарів і послуг, визначення та обґрунтування основних принципів їх формалізації.

Економічна діагностика є системою методів для аналізу факторів розвитку соціально-економічних процесів, оцінки стану й виявлення відхилень від нормального розвитку та їх впливу на формування й функціонування регіональних ринків [1, С.28].

Вихідними методологічними принципами економічної діагностики є: системний підхід, динамічний підхід, врахування регіональної специфіки, врахування науково-технічного прогресу в розвитку регіональних ринків.

1. Принцип системного підходу. Комплексна економічна діагностика процесів розвитку регіональних ринків передбачає виявлення кола господарюючих суб'єктів, які діють на даних ринках, аналіз основних факторів, що впливають на ринкові процеси, визначення територіальних меж сфер впливу ринків, вивчення міжрегіональних зв'язків, оцінку рівня розвитку інфраструктури, інформаційного забезпечення, методів державного регулювання на регіональних ринках [2, С.41].

2. Принцип динамічного підходу. Такий підхід до економічної діагностики регіональних ринків передбачає аналіз ринків у їх постійному русі: як з врахуванням тенденцій, що сформувалися в минулому, так і з врахуванням нової економічної ситуації й структурних зрушень у системі регіональної економіки. Ретроспективний аналіз дозволяє виявити основні закономірності формування й розвитку регіональних ринків.

Динамічний підхід передбачає вивчення процесів формування матеріально-технічної бази регіональних ринків. Відомо, що навіть за наявності достатньої кількості товарів, готових до реалізації, але при слабкій матеріально-технічній базі транспорту, зв'язку, оптової, роздрібною торгівлі, тарного господарства досягти високої ефективності ринкових відносин неможливо. Тому для нормалізації ринкових відносин потрібне економічне регулювання процесу формування та ефективного використання сучасної матеріально-технічної бази з боку регіональних органів управління [3, С.19].

Комплексний аналіз розвитку матеріально-технічної бази регіональних ринків включає аналіз кількісних і якісних показників: стану складських приміщень; сховищ; торговельних приміщень; торговельного обладнання; тарно-контейнерного господарства; вантажно-розвантажувальних засобів і механізмів.

Це ті елементи матеріально-технічної бази інфраструктури, які підтримують відповідний технічний і технологічний рівень комерційної діяльності на ринку. Матеріально-технічна база оптової й роздрібною торгівлі повинна забезпечити не тільки нормальний хід обігу, але й відповідне збереження споживчих якостей реалізованої продукції. Розвиненість матеріально-технічної бази оптової й роздрібною торгівлі в багатьох регіонах України істотно нижче за рівнем забезпеченості порівняно зі середньоукраїнським рівнем. Причому за показником середньої забезпеченості складськими й торговельними площами спостерігається різка диференціація в містах і сільській місцевості [4, С.226].

3. Принцип врахування науково-технічного прогресу й структурних зрушень. На сьогоднішній день оснащеність торговельних організацій необхідною технікою й обладнанням у багатьох регіонах країни не відповідає сучасним вимогам НТП. Це особливо проявляється в питанні забезпеченості підйомно-транспортним обладнанням, електронавантажувачами, холодильним, електронно-ваговим обладнанням, комп'ютерною технікою.

Удосконалювання технології постачання й реалізації товарів повинне відбуватися на базі технічного переозброєння з використанням досягнень науки й техніки. Для торговельно-посередницьких операцій дуже актуальним є створення системи машин і обладнання для виконання комплексу технологічних процесів на всьому шляху руху товарів від виробників до споживачів.

Головним акцентом у розвитку технічної бази регіональних ринків повинна стати комплексна механізація й автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт, особливо на складах і базах оптової торгівлі. Це можливо здійснити за рахунок запровадження прогресивної технології руху товарів; застосування автоматизованих складів, обладнаних засобами малої механізації для виробництва транспортних і внутрішньоскладських робіт; роботів-маніпуляторів для сортування дрібних товарів;

розвитку тарно-контейнерного господарства; створення єдиної інформаційної комп'ютерної системи оптової торгівлі.

Важливе значення має аналіз розміщення інфраструктурних об'єктів. Оптові бази в багатьох регіонах розміщені переважно в призалізничних пунктах. Структурні зрушення, що відбуваються в розвитку й розміщенні продуктивних сил України, вимагають внесення змін у характер і спрямованість розвитку матеріально-технічної бази інфраструктури регіональних ринків [5, С.10].

Одним з напрямів науково-технічного прогресу є комп'ютеризація ринкової діяльності, що неможливо без впровадження системи кодування товарів у роздрібній і оптовій мережі. Створення інформаційних систем і бази даних на основі кодування інформації, що містить опис товару, фірми-виробника й інші необхідні дані, дозволяє підвищити оперативність торгівельних операцій, прискорити прийом і видачу замовлень в оптових і роздрібних фірмах, автоматизувати процеси сортування, упакування, відвантаження товарів, розширити можливості аналізу ринкової кон'юнктури та її прогнозу, оперативного управління потоками товарів [5, С.11].

4. Принцип врахування регіональної специфіки. Процеси формування й розвитку регіональних ринків мають специфічні особливості, зумовлені характером відтворення в сформованих економічно розвинених регіонах і в регіонах, структура господарства яких перебуває на стадії становлення. Ця специфіка проявляється під час формування всієї системи регіональних пропорцій сфери обігу. На формування регіональних ринків у регіонах України впливають такі фактори як економічна структура регіону, завершеність комплексів профілюючих галузей, характер інвестиційного процесу, величина, терміни служби й вік створених фондів, інженерна облаштованість території, соціально-демографічні й міграційні процеси.

Також варто враховувати регіональні особливості кожної територіально-адміністративної одиниці при проведенні аналізу регіональних ринків України (особливо що стосується розвитку сільської і міської місцевості).

Здійснюючи комплексну діагностику процесів розвитку регіонального споживчого ринку, необхідно враховувати наступні основні аспекти [6, С.10]:

- основними суб'єктами ринку є організації оптової й роздрібною торгівлі, населення;
- найбільшою мірою на розвиток ринку впливають такі фактори як грошові доходи населення, ціни на товари й послуги, виробництво товарів та послуг;
- характерними територіальними межами сфери впливу ринку є місто, область, район;
- переважаючим типом міжрегіональних зв'язків є міжрегіональні й міжнародні зв'язки;
- елементами ринкової інфраструктури є оптово-роздрібні об'єднання, торгівельно-закупівельні фірми, торгові доми, виставки, ярмарки й ін.;
- основні форми й методи державного регулюванні – цінові (ціни на соціально значимі товари).

Для оцінки стану регіонального споживчого ринку використовуються регіональні пропорції відтворення, що відображають рівень відповідності між різними елементами локальних відтворювальних циклів (продовольчих і непродовольчих товарів, споживчих послуг). Наближення до стійкої рівноваги на регіональному споживчому ринку стає можливим, якщо досягається збалансованість між платоспроможним попитом населення й пропозицією товарів та послуг, між оборотом грошових і товарних ресурсів, між обсягом товарообігу й товарних запасів тощо.

При всьому різноманітті факторів, що впливають на регіональний споживчий ринок, значна роль належить соціально-демографічним і географічним зрушенням у

структурі населення; змінам споживчих переваг; змінам у рівні і структурі цін та їх наближенні до цін індустріально розвинених країн світу; формуванню нових сучасних форм торговельного обслуговування; інтенсивному розвитку рекламної діяльності; переоснащенню матеріально-технічної бази торгівлі й сфери послуг за рахунок нового обладнання, інформаційних технологій, автоматизації управління рухом товарів тощо. Нормальне функціонування регіонального споживчого ринку передбачає дотримання пропорції між зростанням грошових доходів і розвитком сфери обігу, де відбувається збування основної маси грошових доходів населення.

Таким чином, формування розвинутого ринку споживчих товарів та послуг неможливе без наукового обґрунтування вибору пріоритетних напрямів розвитку при визначенні цілей і завдань регіональної політики. Такою науковою основою може служити економічна діагностика стану ринку споживчих товарів та послуг, яка визначається як система методів оцінки стану, виявлення відхилень від нормального розвитку, факторів, що впливають на функціонування ринку споживчих товарів та послуг, заснована на принципах системного, динамічного підходу, врахування науково-технічного прогресу, регіональної специфіки.

Список літератури

1. Анализ и прогнозирование региональных экономических процессов [Текст] / Ю. В. Степанов [и др.] // Деньги и кредит. – 2006. – № 12. – С.27-34.
2. Кузічкіна Н. І. Змістовний аналіз визначення категорії «споживчий ринок» / Н. І. Кузічкіна // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. Наук. праць. – Вип. 217: В 4 т. – Т. 1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – С.141-147.
3. Дмитриева Н. Потребительский рынок как объект государственной экономической и социальной политики / Н. Дмитриева, Н. Пухова // Вісник КНТЕУ. – 2003. – №1. – С.19.
4. Прокопенко В. Л. Исследование свойств региональных потребительских рынков / В. Л. Прокопенко // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. – Вип. 178. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – С.225-230.
5. Гродецкая Т. Н. Проблемы формирования потребительского рынка в переходной экономике / Т. Н. Гродецкая // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Економічна серія. – 1999. – №457. – С.9-13.
6. Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання: Монографія/ За заг.ред. Л.О. Лігоненко. – К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2007. – С.10.

С. Фимяр

Принципы и методы экономической диагностики развития регионального рынка потребительских товаров и услуг

В данной статье исследовано методические подходы к оценке формирования и функционирования регионального рынка потребительских товаров и услуг, определенно ключевые принципы и методы экономической диагностики данного рынка в регионе. Обнаружен перечень факторов, от которых зависит достоверность проведенной диагностики, и, соответственно, последующее развитие регионального рынка потребительских товаров.

S. Fityar

Principles and methods of economic diagnostics of regional market of consumer goods and services development

In this article investigational methodical going near the estimation of forming and functioning of regional market of consumer goods and services, certainly key principles and methods of economic diagnostics of this market in a region. Found out the list of factors, which authenticity of the conducted diagnostics, and, accordingly, subsequent regional market of consumer goods development, depends on.

Одержано 23.11.09